

14/9

AD 91

FRISSE WIND EN ROTTE APPELS

De verhoren van de enquêtecommissie die de bouwfraude onderzoekt zijn net als GTST. Ook als je het een tijdje niet gevolgd hebt, weet je zo weer waar het over gaat. Ook de regie lijkt van Endemol afgekeken: maandag komt de spannende slotscène met de hoofdrolspelers Kist en Jorritsma, en hun juridische tegenhangers De Wijkerslooth en Korthals, in de hoofdrollen. De dag erna wordt de trailer van de nieuwe soap, de regeringsverklaring van het kabinet JPB, uitgezonden. Daar zie ik echt naar uit. De LPF-bewindslieden Bomhoff, Heinsbroek en Nawijn hebben tot nu toe al voor meer spektakel gezorgd dan het tweede kabinet Kok gedurende de gehele regeringsperiode.

Als opmaak voor de slotscène van de bouwfraude, een korte samenvatting van het voorgaande. De enquêtecommissie had de opdracht te onderzoeken in welke mate er in de bouw gesjoemeld wordt, wie daarvoor verantwoordelijk is en hoeveel dat de Nederlandse belastingbetaler aller bij elkaar gekost heeft. De verhoren hebben bevestigd wat we al wisten, dat er zowel door ambtenaren als bouwers gesjoemeld wordt. De toezichthouders (NMa en OM) mogen maandag komen uitleggen waarom zij daar niet tegen zijn opgetreden, terwijl de ex-bewindslieden mogen komen vertellen waarom zij geen betere regels hadden opgesteld om de problemen te voorkomen. Opvallend genoeg blijft een hoofdrolspeler buiten beeld. Ex-Minister Zalm zou ons kunnen vertellen hoeveel het in totaal gekost heeft; hij wordt niet ondervraagd en deze hamvraag blijft nu onbeantwoord.

Rob van Gijzel, voormalig kamerlid van de PvdA en mede aanbrenger van zaak, heeft de kosten op ongeveer 500 miljoen Euro op jaarbasis geschat. Zijn rekensom was van een verbluffende eenvoud. De omzet in de bouw is ongeveer € 10 miljard per jaar. Iedere inschrijver hanteert rekenkosten, 0,5% à 1,0% per project. Gemiddeld schrijven ongeveer 8 aannemers per project in; totale rekenkosten dus 5% per project ofwel € 500 miljoen per jaar.

“Life made simple” zou een bestseller van Van Gijzel kunnen zijn, maar de praktijk is natuurlijk anders. Als de aannemers de inschrijfkosten niet onderling zouden verrekenen, dan zouden ze die in hun algemene kosten opnemen en hun biedingen overeenkomstig verhogen. Linksom of rechtsom, per saldo komt er ongeveer hetzelfde uit. De echte kosten zitten elders, zoals de Schipholtunnel illustreert.

Dit project werd onderhands aanbesteed, op basis van geschatte kosten van € 1,7 miljard en een afspraak dat de winst van de bouwers niet meer dan 2,5% zou zijn. De bouwers wisten echter dat de subsidie te royaal was en dat ze een winst van 20% konden realiseren. In het belang van hun aandeelhouders deden ze vervolgens niets anders dan de kosten kunstmatig te verhogen, zodat de gerapporteerde winst niet boven het afgesproken niveau zou uitkomen.

De wortel van het kwaad is duidelijk: het project had niet onderhands, maar openbaar moeten worden aanbesteed. In dat geval was de overwinst tijdens het biedproces weggeconcurrereerd en was de belastingbetaler goedkoper uitgeweest. Bij een openbare, transparante aanbestedingsprocedure was er voor aannemers toch geen aanleiding geweest om ambtenaren in YabYum te fêteren, dat had hun kans het project te winnen immers niet vergroot. Wel bestaat ook bij een openbare aanbesteding de kans op kartelvorming en is effectief mededingingstoezicht dus van het grootste belang. Helaas heeft de enquête duidelijk gemaakt dat onze kartelautoriteit alleen maar blaft als het te laat is of in die gevallen waarin geen gevaar te duchten is.

Reeds lang geleden ^{was} ~~was~~ de Rekenkamer erop dat de overheid teveel onderhands aanbesteedt en te weinig van het marktmechanisme gebruik maakt. Men vraagt zich af waarom vorige kabinetten die kritiek van de Rekenkamer niet meer ter harte hebben genomen. De enquête heeft laten zien dat de overheid zwak, niet alert en chantabel is, en dat zij dus ook eigenlijk terecht het respect van de Nederlandse burgers verloren heeft.

Het was Pim Fortuyn die aandacht voor deze problemen vroeg en die wees op de verwording van het publieke domein. De LPF-bewindslieden Bomhoff en Heinsbroek

zijn met verfrissend elan de structurele problemen tegemoet getreden en hebben zich tot nu waardige opvolgers getoond. Ik ben benieuwd of zij er in zullen slagen het respect voor de overheid te herwinnen.

Eric van Damme